

ŠEDESÁTINY JIŘÍHO JIRÁČKA

2. prosinec 1984 je dnem šedesátých narozenin profesora ruského jazyka PhDr. Jiřího Jiráčka, DrSc. Ač rodem Pražan, prožil jubilant své mládí v jižních Čechách. Po maturitě na třeboňském gymnáziu v roce 1943 pracoval do skončení nacistické okupace jako zemědělský dělník; poté vystudoval na filozofické fakultě Univerzity Karlovy kombinaci ruština-angličtina. Po několika letech pedagogické činnosti na střední škole (především na Vojenské škole Jana Žižky v Moravské Třebové) přichází v roce 1956 jako odborný asistent na lékařskou fakultu brněnské univerzity, kde působí ve funkci vedoucího oddělení (posléze katedry) ruského jazyka do roku 1963. V tomto roce přešel na filozofickou fakultu Univerzity J. E. Purkyně. Od roku 1973 je docentem na zdejší katedře ruského jazyka, od roku 1981 pak jejím profesorem. Přednáší zde morfologii, tvoření slov a lexikologii a vede rovněž diplomové práce z oboru ruského jazyka. V roce 1981 se stal vedoucím katedry. Externě působí i na pedagogické fakultě v Českých Budějovicích. V roce 1965 obhájil kandidátskou disertační práci, v roce 1981 pak disertační práci doktorskou.

Veden již od vysokoškolských studií zájmem o jazykovědu a zejména o ruštinu, přistupuje J. Jiráček již na začátku své učitelské dráhy ke zpracování některých dílčích úseků rusistické problematiky. Na orientaci jeho lingvistického zájmu mělo nepochybně vliv hlavně jeho působení na jazykové katedře lékařské fakulty. Soustřeďuje se zpočátku na otázky odborné terminologie (sr. např. *K diferencním jevům v české a ruské terminologii u názvů osob s příponami řeckého a latinského původu*, Čs. terminologický časopis, 4, 1965) a na internacionalismy vůbec (sr. *K charakteristice internacionalismů v současné ruštině*, Čs. rusistika, 14, 1969). Vzhledem k tomu, že tu jde ve velké míře o slova tvořená pomocí sufixů, směřuje jeho zájem v dalším období právě k podrobnějšímu výkladu tohoto způsobu slovo tvorby. Věnuje se postupně popisu různých sufixů řeckolatinského původu (sr. *Přípona -ist v ruštině a -ista v češtině a polštině*, Studie ze slovanské jazykovědy, Praha, 1958; *Přípona -tor v ruštině a v češtině*, SPFFBU A 9, 1961) Promyšlenou syntézou těchto dílčích minuciózních sond je pak obsáhlá knižní studie *Inter-*

nacionalnyje suffixy suščestvitel'nych v sovremennom ruskom jazyke (Strukturno-sopostavitel'noje issledovanije), Brno 1971. Tato významná publikace se vzbuzka dočkala řady velmi příznivých ohlasů nejen u nás, ale i v několika zemích zahraničních. Zvláště je třeba si cenit velmi pozitivního hodnocení ze strany sovětských rusistů. Ani ona není samozřejmě posledním článkem v řadě jubilantových prací z oboru lexikologie a tvoření slov: jeho pozornost se nyní upírá k problematice tvoření jiných slovních druhů, především adjektiv. Nejnovějším výsledkem Jiráčkova úsilí v této oblasti je další knižní práce, a to *Adjektiva s internacionálními sufizálními morfy v současné ruštině*, Brno 1984.

Charakteristickým rysem Jiráckovy lingvistické publikační činnosti je její tematická sourodost a ucelenost. V rámci tohoto jednotícího zaměření je ovšem třeba podtrhnout a vysoce ocenit mnohostrannost analýzy, kterou jubilant ve svých studiích provádí, vyzbrojen důkladnou znalostí odborné literatury vížící se k danému tématu. Je stejně dobře mocen popisu svého materiálu z hlediska historického vývoje jazyků jako ze stanoviska synchronního systémového rozboru. Zvládá tu bezpečně otázky morfologické, akcentologické i stylistické a je spolehlivě informován o stavu dané problematiky v údobích časově vzdálených i v etapě nejnovější. Ve svých pracích uvědoměle uplatňuje konfrontační aspekt. To vše mu získalo a získává uznání v kruzích rusistů našich i zahraničních, zejména sovětských i jiných, s nimiž je v čilém korespondenčním a nezdřídka i osobním kontaktu.

Výraznou vlastností Jiráčkovy činnosti je její trvalé sepětí s praxí, se společenskými potřebami. Platí to jak o raném údobí jeho působení, kdy byl spoluautorem nebo recenzentem řady učebnic pro střední a odborné školy i autorem odborných učebních textů vysokoškolských, tak i o etapách dalších. Již sám hlavní obor jeho zájmu — výzkum internacionálního lexika — odpovídá potřebám současnosti, neboť tato vrstva slovní zásoby se v období technické revoluce a postupující světové výměny kulturních hodnot stává den ode dne důležitější složkou lidské komunikace; a tím více to platí o slovní zásobě ruštiny jako jazyka zprostředkujícího výsledky mírového úsilí SSSR ve všech oblastech lidského snažení.

Společensky prospěšný charakter mají však i jiné jubilantovy práce: tak v roce 1977 vyšla z podnětu ČUV SČSP učebnice *Ruština pro veřejné pracovníky*, jejímž je Jiráček spoluautorem; podílel se dále autorsky na celostátní vysokoškolské učebnici *Orfografija, puntuacija i knižno-pis'mennaja reč' russkogo jazyka*, Praha 1979, a na *Příručce ruského pravopisu*, vydané v roce 1983 ve velkém nákladu. Aktivní je jeho podíl na práci České asociace ruštinářů a Mezinárodní asociace učitelů ruského jazyka a literatury (MAPRJAL): zúčastnil se jako referent nebo diskutující valné většiny sjezdů, konferencí a symposií těchto i jiných institucí, a to u nás i v zahraničí.

Jubilant zastává ovšem i další funkce, které souvisí s jeho odbornou specializací: je členem české komise pro udělování vědeckých hodností, školicíkem pro vědeckou přípravu v oboru ruský jazyk, členem redakční rady časopisu Československá rusistika a členem výboru brněnské odbočky Jazykovědného sdružení ČSAV. Neoddělitelnou součástí jeho poslání jako vysokoškolského učitele je samozřejmě i jeho dlouholetá práce v odpovědných funkcích stranických a odborářských (byl např. několik let předsedou ZV ROH na filozofické fakultě UJEP), ve funkci lektora DPV i aktivisty SČSP. Za

svou společensky prospěšnou angažovanost obdržel řadu čestných uznání od společenských organizací a ve školním roce 1975/76 titul „Vzorný pedagogický pracovník ÚJEP“.

V případě našeho jubilanta nesvědčí nic o skutečnosti, že by dosáhl věku opravňujícího k tomu, aby člověk přemýšlel o zaslouženém odpočinku. Jeho vitalita, pracovní elán a houževnatost, snaha o plodné pokračování v dosavadní výzkumné a publikační činnosti i o zajištění perspektivních pracovníků z řad nastupující generace — to vše je dobrým předznamenáním další jubilanťovy životní etapy. Přejeme mu do ní pevné zdraví a nové pracovní úspěchy.

Stanislav Žáza